

تحلیل جامعه‌شناختی اصطلاح «موسیقی فاخر» در ادبیات موسیقی معاصر ایران^۱

محمد رضا فرجی^۲

حمید عسکری رابری^۳

چکیده

«موسیقی فاخر» اصطلاحی است که پس از انقلاب اسلامی، به حوزه ادبیات موسیقایی ایران وارد شده است. کاربرد متنوع و گسترده این اصطلاح، ضرورت انجام پژوهشی مستقل را ایجاد کرد که هدف اصلی آن دستیابی به تعریفی مشخص از اصطلاح «موسیقی فاخر»، خاستگاه این اصطلاح و کاربردهای گوناگون آن در جامعه هنری معاصر ایران بود. برای تحقق هدف پژوهش، از روش مطالعه کتابخانه‌ای و همچنین روش تحقیق پیمایشی با ابزار پرسشنامه استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش دربرگیرنده استادان رشته موسیقی مراکز آموزش عالی کشور، هیئت مدیره‌ی خانه موسیقی، اعضای شوراهای موسیقی و مدیران هنری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بود. براساس نتایج به دست آمده، اصطلاح «موسیقی فاخر» دارای ابهام معنایی و مصداقی است که از سویی نشان‌دهنده فراوانی برداشت‌های گوناگون، و از سوی دیگر نمایانگر همسو نبودن مفاهیم برداشتی با مقصود پدیدآورندگان اصطلاح «موسیقی فاخر» است. این پژوهش نشان داده است که خاستگاه این اصطلاح به نوعی چاره‌اندیشی مدیران هنری نهادهای موسیقی دولتی در جهت مقابله با فرهنگ و هنر وارداتی، تامین نیازهای شنیداری جامعه در داخل کشور و جلب رضایت منتقدان موسیقی و شیوه‌ای برای اعلام برائت از هنر دوره قبل از انقلاب اسلامی ایران بوده است.

کلیدواژه‌ها: جامعه‌شناسی موسیقی، هنر انقلابی، موسیقی معاصر ایران، موسیقی فاخر.

۱. این مقاله از پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد نگارنده اول و با راهنمایی نگارنده دوم، تحت عنوان «تحلیل جامعه‌شناختی اصطلاح موسیقی فاخر در موسیقی معاصر ایران» استخراج شده است.

۲. کارشناس ارشد آهنگسازی، دانشکده موسیقی، دانشگاه هنر تهران، ایران. M.r_faraji7@yahoo.com

۳. استادیار موسیقی، دانشکده موسیقی، دانشگاه هنر، تهران، ایران. Hamid.askari.r@gmail.com

مقدمه

با گذشت حدود چهل سال از انقلاب اسلامی ایران، به رغم کاربرد گسترده‌ی اصطلاح «وسیقی فاخر» در ادبیات موسیقی، اما هنوز تعریف واضح و درستی از آن به دست نرسیده و این پژوهش نخستین کوشش محققانه برای تبیین تعبیر و سیرهای گوناگون از این اصطلاح است. نزدیک‌ترین پژوهش‌های انجام‌شده در این زمینه پیرامون موضوع «اثر والا و پست» و یا بررسی جوانب موسیقی عامه‌پسند بوده است.

روش تحقیق

این پژوهش به روش کیفی، مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای و با استفاده از پرسشنامه و تحلیل اطلاعات مورد نظر صورت گرفته است. به منظور دستیابی به اطلاعات مورد نیاز، مقالات و مصاحبه‌های چاپ شده در روزنامه‌ها و مجلات مبنا قرار گرفته است و پس از آن با طرح یک پرسشنامه، دیدگاه‌های صاحب‌نظران موسیقی به صورت طبقه‌بندی شده درباره این موضوع گردآوری گردیده است. در نهایت با استفاده از نتایج به دست آمده از پرسشنامه، با رویکردی جامعه‌شناختی به تحلیل آن پرداخته شده است.

رویکردهای مطالعاتی

موسیقی نه پدیده‌ای صرفاً سرگرم‌کننده، بلکه پدیده‌ای با ویژگی‌های زبانی، شناختی، ایدئولوژیک و آگاهی‌بخشی است (زیباکلام، حسینی، آسوده، ۱۳۹۳). «موسیقی محصول و زاینده نوع انسان است. یعنی هر جا که او پا گذاشته موسیقی پدید آمده است. در شرایط اجتماعی نوین محدود نواحی وجود دارد که موسیقی به آن راه نیافته باشد و کمتر زمان‌هایی است که هیچ اثر موسیقایی در آن پدید نیامده باشد» (فوکس، ۱۹۹۲: ۶۷، به نقل از حاتمی، ۱۳۸۳) از این‌رو، استناد به مجموعه‌ای از شرح حال‌ها، رویدادها و دیدگاه‌ها برای درک شرایط اجتماعی پیدایش اصطلاح موسیقی فاخر با تحلیلی جامعه‌شناختی ضرورت دارد.

ساختار فرهنگی و اجتماعی کنونی ایران، آمیخته‌ای از مجموعه رویدادهایی است که به منظور تحلیلی صحیح از شرایط موجود، باید به طور دقیق در نظر گرفته شوند (محسنی، ۱۳۸۶: ۳۴۴). پس از انقلاب اسلامی و شکل‌گیری نگاهی انتقادی به حوزه‌ی فرهنگ و هنر، روند تغییر و اصلاحات آغاز گردید که در پی آن اصطلاحاتی همچون «هنر فاخر» و «وسیقی فاخر» به حوزه‌ی ادبیات موسیقی ایران وارد شد. عدم ارائه تعریفی روشن از اصطلاح «موسیقی فاخر» باعث شد که ابهام مفهومی و مصداقی آن طی چند دهه ادامه داشته باشد. پرسش‌های اساسی این پژوهش برای جستجوی معنای درک‌شده موسیقی فاخر در ذهن جامعه‌ی هنری ایران را می‌توان چنین طرح کرد:

- ۱- آیا ویژگی‌های «وسیقی فاخر» تاکنون به روشنی بیان شده است؟
- ۲- آیا اصطلاح «موسیقی فاخر» قابل تعریف است و می‌توان برای آن معیاری معرفی کرد؟
- ۳- آیا «وسیقی فاخر» ویژگی‌ی موسیقی مطلوب دولتی را ترسیم می‌کند؟
- ۴- آیا معانی برداشتی از اصطلاح «وسیقی فاخر» در ذهن جامعه‌ی موسیقی ایران، متفاوت است؟
- ۵- معانی برداشتی از این اصطلاح با هدف پدیدآورندگان آن، تا چه اندازه هم‌خوانی دارد؟
- ۶- آیا فاخر موسیقایی دارای چه ویژگی‌هایی است؟ همچنین در این پژوهش به منظور دستیابی به پاسخ‌هایی شفاف اهدافی تعریف شده است:
- ۱- بررسی خاستگاه و کاربرد اصطلاح «وسیقی فاخر» در ادبیات هنری جامعه امروز ایران.
- ۲- تعریف و تبیین اصطلاح «موسیقی فاخر».
- ۳- بررسی میزان قرابت معانی برداشت‌های مختلف از این اصطلاح و ارتباط این برداشت‌ها با اهداف پدیدآورندگان آن.

و نشستند. آقای هاشمی به امام (ره) گفتند: آقا، شما که قبلاً موسیقی را حرام می‌دانستید چرا الان حرام نمی‌دانید؟ امام گفتند: من الان هم همین موسیقی را اگر از رادیوی عربستان پخش شود، حرام می‌دانم. من خبر رادیوی شاه را هم حرام می‌دانستم، موسیقی‌اش که جای خود دارد. اما همین موسیقی از نظام اسلامی پخش می‌شود و حلال است (خمینی، ۱۳۷۰).

اصطلاح «موسیقی فاخر» واژه‌شناسی و رواج اصطلاح «فاخر» در هنر موسیقی

فاخر به معنای «نازنده»، «فخر کننده»، «هر چیز نیکو»، «عالی»، «گران‌بها» و «گران‌مایه» است (معین، ۱۳۷۱: ۲۴۶۶). به شیوه‌های کاربرد واژه فاخر می‌توان از دو دیدگاه نگرینست، اول این که این واژه در حالت فاعلی به کار رود و به معنای فخر کننده و نازنده باشد، و در دیدگاه دیگر این که از آن در نقش صفت و به منظور ارزش‌گذاری استفاده شود، که از برابری فارسی این واژه می‌توان به گران‌مایه، ارزشمند و پر بها اشاره کرد. در این حالت، واژه فاخر در معنای نیکو و برتر از هر چیز به کار می‌رود و بیشترین کاربرد این اصطلاح را باید در بحث لباس دانست که مراد از آن، لباس خوب، زیبا و تمیز است. (ویکی فقه، بی‌تا) با توجه به اطلاعات محدود و در دسترس، یافتن نقطه زمانی مشخصی که بتوان گفت پس از آن دوره، این اصطلاح در جامعه هنری رسوخ کرده و همه‌گیر شده است؛ کار مشکلی است. با استناد به نقل قولی از سوی رضا مهدوی، این جمله از نورعلی برومند در سال ۱۳۵۴ را می‌توان اولین کاربرد اصطلاح «موسیقی فاخر» در نظر گرفت: «سعی کنید موسیقی‌تان فاخر باشد و مثل نگین انگشتری بدرخشد» (مهدوی، ۱۳۹۰). این نقل قول را می‌توان مبنایی برای اولین کاربرد این اصطلاح در نظر گرفت. حال اینکه منظور ایشان چندان روشن نیست. اصطلاح «هنر فاخر»، نخستین

در حوزه جامعه‌شناسی هنر، سه رویکرد اصلی وجود دارد. رویکرد فلسفی، رویکرد جامعه‌شناختی و رویکرد فلسفی - جامعه‌شناختی (راودراد، ۱۳۹۴). در خصوص نظریات جامعه‌شناسی هنر و این موضوع که هنر سرشت ایدئولوژیک دارد؛ نظرهای موافقی وجود دارد و اختلاف نظرهای موجود بیشتر بر سر تعریف ایدئولوژی است (ولف، ۱۳۸۶).

ایدئولوژی بنا به تعریف فرهنگ جامعه‌شناسی بلکول، «مجموعه‌ای از باورها، ارزش‌ها و نگرش‌های فرهنگی است که تحکیم‌کننده، توجیه‌کننده و مشروعیت‌بخش وضعیت موجود و یا جنبش‌هایی از برای دگرگون ساختن آن است» (ریترز، ۲۰۰۷: ۲۲۳۰). به عبارت دیگر، «ایدئولوژی نظامی از باورهاست که مشخصه‌ی طبقه یا گروهی خاص است» (رامین، ۱۳۹۵). در این میان باید به این نکته توجه کرد که گونه‌های ایدئولوژیک صرفاً به عقاید و ارزش‌های دینی و فرهنگی منحصر نمی‌شود؛ بلکه در تمامی نهادها و حتی تولیدات فرهنگی و هنری نیز تبلور می‌یابد. بر این اساس باید گفت که هنرها و فرهنگ‌ها نیز در دامنه‌ی این تعریف قرار می‌گیرند (همان).

انقلاب اسلامی ایران به عنوان رویداد مهم تاریخی تأثیرگذار در زندگی و فرهنگ مردم ایران، در عرصه‌ی هنر و دانش به انقلاب فرهنگی منجر شد. در این میان، مسائل فقهی پیرامون هنر، به ویژه هنر موسیقی یکی از مهمترین مباحثی است که پس از انقلاب اسلامی مستقیماً بر سیاست‌های فرهنگی و هنری دولت و حتی نگاه مردم، تأثیر گذاشت. با استناد صاحب‌هی حجت‌الاسلام سید احمد خمینی (ره) با روزنامه کیهان، می‌توان به این موضوع نزدیک‌تر شد.

آقا اصلاً موسیقی قبل و بعد از انقلاب را دو چیز می‌دانند. یک روزی مقام معظم رهبری، آقای هاشمی، آقای موسوی اردبیلی و آقای موسوی (نخست‌وزیر) و من جلسه داشتیم که امام (ره) وارد شدند. تلویزیون یکی از آهنگ‌های شجریان را گذاشته بود. امام آمدند

را **پژمان طاهری** ارائه کرده است. با مطالعه دیدگاه‌های ارائه شده و مشاهده تنوع آراء، پیچیدگی و ابهام موضوع افزون می‌شود. پرسش اصلی این است که نظرات ارائه شده حول اصطلاح «موسیقی فاخر» آیا به ساختار موسیقی اشاره می‌کند و یا به مسائل پیرامونی و فرعی آن همچون موضوع مخاطب و تاثیر آن بر جامعه. جایگاه هنرمند و مخاطب در این میان چگونه است؟ آنجایی که خلاقیت را یکی از عناصر اصلی «موسیقی فاخر» معرفی می‌کنند، مگر نمی‌توان اثری مبتذل (در مقابل اثری فاخر) ارائه داد و خلاقیت در سرتاسر آن موج بزند؟ اگر فرض کنیم که ژانر موسیقایی پاپ، باب طبع عامه مردم است و ارائه مسائل فکری عمیق در آن جایی ندارد، آیا می‌توان در قالب آثار پاپ، اثر فاخر موسیقایی غیر تجاری و غیر روزمره آفرید؟ سوالاتی از این قبیل از یک سو، و بی‌پاسخ ماندن آن‌ها از سوی دیگر، هنوز هم یادآور این مسئله است که به راستی «موسیقی فاخر» چیست؟

پرسشنامه «موسیقی فاخر»

پرسشنامه متشکل از ۳۰ سوال با پاسخ‌هایی بسته و با استفاده از طیف لیکرت طراحی گردیده است. به این ترتیب که پاسخ می‌تواند یکی از این ۷ گزینه باشد: کاملاً موافق، موافق، نسبتاً موافق، نه موافق نه مخالف، نسبتاً مخالف، مخالف و کاملاً مخالف. جامعه‌ی آماری این پژوهش متشکل از اعضای هیئت علمی و استادان مراکز آموزش عالی موسیقی، اعضای شورای موسیقی دفتر موسیقی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، هیئت مدیره خانه موسیقی و مدیران هنری کشور است.

سوالات پرسشنامه «موسیقی فاخر»

بخش اول: درباره اصطلاح «موسیقی فاخر»^۱

۱. کاربرد واژه «فاخر» به منظور توصیف موسیقی مطلوب، انتخاب درستی است.

بار و به طور جدی در دولت سید محمد خاتمی مطرح شد. خبرگزاری مهر در سال ۱۳۸۴ طی سلسله گفت‌وگوهایی که با صاحب‌نظران و موسیقی‌دانان ترتیب داده بود، به بررسی اصطلاح «موسیقی فاخر» پرداخت که مجموعه این نظرات را می‌توان در چند گروه دسته‌بندی کرد.

الف) نگاه شخصیت محور: این گروه، معیار فاخر شمرده شدن اثر موسیقایی را در بعد شخصیتی و سلامت علمی و فرهنگی آفریننده‌ی اثر می‌داند در این گروه **محمدعلی کیانی نژاد** و **فرهاد فخرالدینی** قرار دارند (خبرگزاری مهر، ۱۳۸۴).

ب) نگاه تمرکزگرا به موسیقی جدی: این گروه، بر نقش ژانرهای گوناگون در تولید «موسیقی فاخر» تاکید داشته و معیار تشخیص «موسیقی فاخر» را قشر موسیقی‌دان می‌دانند. به این صورت که در نظر ایشان، انتخاب ژانر و به ویژه دوری از ژانر پاپ معیار اصلی فاخر بودن اثر موسیقایی است. در این گروه **حسین دهلوی**، **مجید کیانی**، **شاهین فرهنگ** و **مصطفی کمال پورتراب** قرار دارند. (همان).

ج) نگاه کلیت‌گرا با رویکرد غیر تفننی: این گروه از سویی به تفکر برانگیز بودن و دوری از تجاری و تفریحی بودن اثر موسیقایی فاخر عقیده دارند و از سویی دیگر تفاوتی میان ژانرهای گوناگون قائل نیستند و بر نقش مهم پذیرش هنر توسط جامعه تاکید می‌کنند. در این گروه **کامبیز روشن روان** و **محمد سریر** قرار دارند. (همان).

د) نگاه ملی‌گرا: رویکرد این گروه نیز معطوف به موضوع ژانر است و موسیقی کلاسیک ایرانی را تنها راه نیل به مقصود فاخر بودن می‌داند در این گروه **حسن ناهید** و **هوشنگ ظریف** قرار دارند. (همان).

ه) نگاه مخالف به کار بردن اصطلاح «موسیقی فاخر»:

این گروه اصطلاح «موسیقی فاخر» را استعاری و کاربرد آن را غیر علمی می‌دانند. ایشان به فاخر شمرده شدن آثار موسیقایی معتقد نبوده و بر این باورند که هر اثری می‌تواند برای آفریننده‌اش فاخر و قابل دفاع باشد (همان). این دیدگاه

۸. کلام و شعر، مهم‌ترین رکن در بررسی فاخر بودن اثر موسیقایی باکلام است.

۹. به کار بردن اثر موسیقایی در کنار سایر هنرها همچون هنرهای نمایشی، می‌تواند بر میزان فاخر بودن آن تاثیر بگذارد.

۱۰. در بررسی میزان فاخر بودن اثری موسیقایی، مهم‌ترین نکته مد نظر، بحث عناصر فنی در ساخت اثر است.

بخش سوم: درباره تاثیر بیان‌گرایی و بازنمایی در تعیین

میزان فاخر بودن اثر موسیقایی

۱۱. عنوان اثر موسیقایی بر میزان فاخر بودن آن تاثیر می‌گذارد.

۱۲. مخاطبان مختلف می‌توانند از یک اثر موسیقایی محض (بدون کلام)، مفاهیم گوناگونی را برداشت کنند که لزوماً قرابتی با یکدیگر نداشته باشند.

۱۳. برداشت‌های شخصی مخاطبان از یک اثر موسیقایی، بر میزان فاخر بودن آن موثر است.

۱۴. ساخت اثری موسیقایی با محوریت مسائل سیاسی یا اجتماعی، به تنهایی می‌تواند سبب فاخر بودن آن شود.

۱۵. پیام در نظر گرفته شده در اثر موسیقایی، فارغ از میزان موفقیت آهنگساز در بیان آن، مهم‌ترین موضوع در فاخر شمردن اثر است.

بخش چهارم: درباره نقش عوامل بیرونی در میزان فاخر

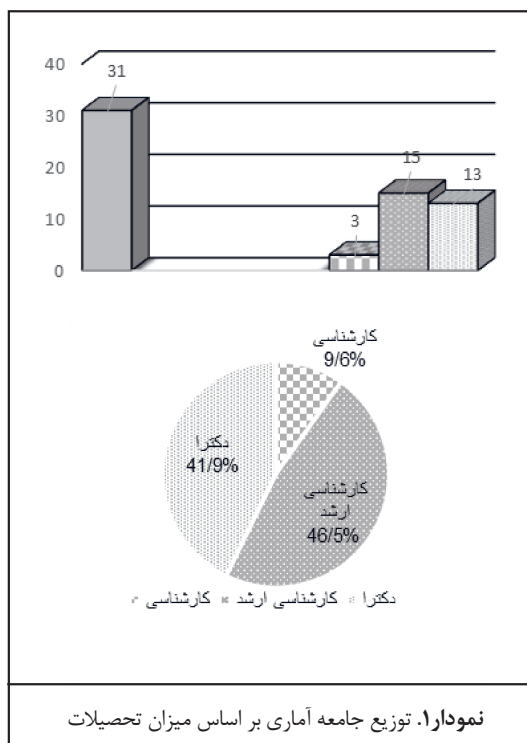
بودن اثر موسیقایی

۱۶. ماندگاری اثر موسیقایی جزو معیارهای فاخر بودن شمرده می‌شود.

۱۷. میزان استقبال مخاطبان عام، جزو معیارهای یک «موسیقی فاخر» به شمار می‌رود.

۱۸. استقبال موسیقی‌دانان از یک اثر موسیقایی، بر فاخر شمرده شدن آن موثر است.

۱۹. تفاوت شخصیتی میان آفریننده (آهنگساز) و یا

۲. در بررسی معیارهای «موسیقی فاخر» می‌توان یک عامل واحد را در نظر گرفت.

۳. اصطلاح «موسیقی فاخر» فقط بر جنبه‌های هنری و زیبایی‌شناسی اثر تاکید دارد.

۴. اصطلاح «موسیقی فاخر» دارای عناصر مشخصی است و می‌توان برای آن، متر و معیاری ارائه نمود.

۵. تعریف مشخصی از «موسیقی فاخر» وجود دارد.

بخش دوم: درباره نقش عناصر فنی در میزان فاخر بودن

اثر موسیقایی

۶. در آثار موسیقایی محض (بدون کلام)، کیفیت فنی آثار و عناصر ساختاری موسیقایی، به تنهایی کافی است تا فاخر بودن یا نبودن آن اثر مشخص شود.

۷. تفاوت در ژانرهای همچون کلاسیک ایرانی، کلاسیک غربی، پاپ و فولکلور، محدودیتی در خصوص تولید «موسیقی فاخر» ایجاد نمی‌کند.

۲۶. تعریف «موسیقی فاخر» با تعاریف موجود در فرهنگ‌های دیگر همچون هنر والا و پست، هنر سبک و جدی و... قرابت دارد.
۲۷. رواج اصطلاح «موسیقی فاخر»، تحت تاثیر نگرش‌های شکل‌گرفته نسبت به موسیقی پس از انقلاب اسلامی بوده است.
۲۸. ارائه اصطلاح «موسیقی فاخر» توسط مدیران هنری نهادهای دولتی جمهوری اسلامی ایران و به جهت کسب مجوز در تولیدات هنری صورت گرفته است.
۲۹. «موسیقی فاخر» همان موسیقی مطلوب حکومتی است.
۳۰. تاثیر بیرونی اثر موسیقایی بر مخاطبان و کارکرد آن در جامعه، مهم‌ترین نکته در فاخر شمرده شدن اثر است.
- مجریان (نوازنده و خواننده و...) گوناگون، در میزان فاخر شمرده شدن اثر موسیقایی نقش مهمی ایفا می‌کند.
۲۰. پخش اثر موسیقایی در رسانه‌های ملی و مجاز و یا در جایی غیر از جمهوری اسلامی ایران بر میزان فاخر بودن آن تاثیر می‌گذارد.
۲۱. فضای سیاسی حاکم در زمان ساخت و یا اجرای موسیقی (بعد زمانی و مکانی) بر میزان فاخر بودن آن موثر است.
۲۲. مکان جغرافیایی در هنگام ساخت و یا انتشار اثر، بر فاخر شمرده شدن اثر موسیقایی تاثیر می‌گذارد.
۲۳. موسیقی مناسبی (آثاری با سفارش نهادهای دولتی و یا مقارن با رخدادی تاریخی) جزو آثار فاخر شمرده می‌شود.
۲۴. تعاریف موجود از «موسیقی فاخر» بیشتر به عوامل بیرونی اثر اشاره دارد تا عناصر ساختاری و درونی آن.

بخش اول: درباره اصطلاح «موسیقی فاخر»^۱
در مورد پرسش ۱ این‌گونه می‌توان گفت که فراوانی مخالفان استفاده از این اصطلاح به منظور توصیف موسیقی مطلوب و حتی عدم انتخاب گزینه «کاملاً موافقم» نشان دهنده‌ی مخالفت جامعه هنری با کاربرد این اصطلاح به منظور توصیف موسیقی مطلوب است و انتخاب این

بخش پنجم: تعاریف و علل پیدایش اصطلاح «موسیقی فاخر»
۲۵. ماندگاری اثر موسیقایی جزء معیارهای فاخر بودن شمرده می‌شود.

جدول ۱. توزیع نظرات جامعه آماری در خصوص بخش اصطلاح «موسیقی فاخر»

شماره سوال	پرسش	کاملاً موافق	موافق	نسبتاً موافق	نه موافق نه مخالف	نسبتاً مخالف	مخالف	کاملاً مخالف
۱	درستی کاربرد واژه فاخر به منظور توصیف موسیقی مطلوب	۰	۱۰	۱۳/۳	۱۰	۱۳/۳	۲۶/۷	۲۶/۷
۲	وجود عاملی واحد در بررسی معیارهای «موسیقی فاخر»	۰	۶/۷	۰	۰	۱۰	۵۰	۳۰
۳	تاکید اصطلاح «موسیقی فاخر» بر جنبه‌های زیبایی‌شناسی	۰	۱۶/۷	۱۶/۷	۳/۳	۲۰	۲۶/۷	۱۶/۷
۴	مشخص بودن عناصر اصطلاح «موسیقی فاخر»	۳/۳	۱۶/۷	۲۶/۷	۳/۳	۶/۷	۲۰	۲۰
۵	وجود تعریفی مشخص از اصطلاح «موسیقی فاخر»	۳/۳	۱۰	۱۶/۷	۶/۷	۱۳/۳	۳۰	۲۰

اصطلاح را درست نمی‌دانند.

بخش دوم: درباره نقش عناصر فنی در میزان

فاخر بودن اثر موسیقایی

در خصوص پرسش ۶ با وجود اختلاف اندک میان تعداد آرای موافقان و مخالفان، نمی‌توان از این موضوع چشم‌پوشی کرد که گروه مخالفان بر این عقیده‌اند که می‌توان اثری ارزشمند از حیث فنی آفرید، اما آن اثر چنان که باید مطرح، برجسته و شاخص نشود. بنابراین می‌توان گفت که سطح ارزش فنی اثر شرط لازم است اما به تنهایی کافی نیست. نتایج حاصل از پرسش ۷ نشان‌دهنده این موضوع است که اکثریت جامعه آماری در رابطه با آفرینش «موسیقی فاخر» قائل به تفاوت ژانری نیستند و ژانر را عنصری برای وجه تمایز آثار فاخر و دیگر آثار نمی‌بینند. اما علی‌رغم نتیجه حاصل از این پرسش، بازهم سوالی در ذهن بی‌پاسخ می‌ماند. کسانی که به این موضوع معتقدند، آیا باز هم میان اثری فاخر در ژانر موسیقی کلاسیک و اثری فاخر در ژانر موسیقایی پاپ تفاوتی قائل نیستند و یکی را فاخرتر نمی‌دانند؟

با بررسی نتایج حاصل از دو پرسش ۲ و ۳، می‌توان دریافت که اکثر پاسخ‌دهندگان بر این عقیده‌اند که عامل واحدی برای تشخیص «موسیقی فاخر» وجود ندارد و حتی در جامعه معاصر ایران، نیه‌های هنری و زیبای شناسی را معیار اصلی قضاوت در مورد آثار موسیقایی نمی‌دانند. این بدین معناست که در نظر کارشناسان، عامل و یا عواملی دیگر جز زیبای شناسی هم به عنوان مبنایی برای معرفی آثار فاخر در گرفته می‌شود. پس از بررسی پرسش ۴ و مشاهده تساوی آرای مخالف و موافق، می‌توان دریافت که اصطلاح «موسیقی فاخر» در میان کارشناسان موسیقی مفهوم چنان روشنی ندارد. چنان‌که با بررسی نتایج حاصل از پرسش ۵ و مشاهده میزان مخالفت افراد، موضوع وجود ابهام در تعریف اصطلاح «موسیقی فاخر» بیشتر نمایان می‌شود. بر این اساس می‌توان دریافت که اصطلاحی در حوزه هنر ارائه شده است، اما تاکنون تعریف مشخصی برای آن وجود ندارد.

جدول ۲. توزیع نظرات جامعه آماری در خصوص بخش نقش عناصر فنی در میزان فاخر بودن اثر موسیقایی

شماره سوال	پرسش	کاملا موافق	موافق	نسبتا موافق	نه موافق نه مخالف	نسبتا مخالف	مخالف	کاملا مخالف
۶	اهمیت کیفیت فنی در آثار موسیقایی محض (بی‌کلام)	۰	۲۳/۳	۱۶/۷	۱۳/۳	۱۰	۲۰	۱۶/۷
۷	تفاوت میان ژانرهای گوناگون در تولید «موسیقی فاخر»	۱۳/۳	۳۳/۳	۱۳/۳	۱۳/۳	۶/۷	۳/۳	۱۶/۷
۸	اهمیت کلام و شعر به عنوان مهم‌ترین رکن در اثر موسیقایی باکلام	۳/۳	۱۰	۳۰	۶/۷	۱۰	۲۰	۲۰
۹	تاثیر به کارگیری موسیقی در کنار سایر هنرها بر میزان فاخر بودن آن	۰	۶/۷	۱۳/۳	۱۶/۷	۱۰	۲۶/۷	۲۶/۷
۱۰	نقش عناصر فنی به عنوان مهم‌ترین عنصر در «موسیقی فاخر»	۳/۳	۲۳/۳	۴۰	۶/۷	۶/۷	۱۰	۱۰

نگاه‌های شکل گرفته نسبت به اثر موسیقایی و قضاوت این گروه تاثیر بگذارد.

با بررسی نتایج حاصل از پرسش ۱۲ در ابتدا درمی‌یابیم که اکثریت کارشناسان، بدون هیچ نظر مخالفی بر این عقیده‌اند که برداشت‌های صورت گرفته از یک اثر موسیقایی محض (بدون کلام) توسط مخاطبان، می‌تواند گوناگون باشد. اما در ادامه و با مشاهده نتایج حاصل از پرسش ۱۳ و جمع‌بندی و مقایسه این دو پرسش، این سوال پیش می‌آید که چگونه می‌توان بر این باور بود که مخاطبان مختلف می‌توانند برداشت‌های گوناگونی از اثر موسیقایی داشته باشند و از سویی دیگر همین موضوع که شخصی و سلیقه‌ای است را مبنای فاخر شمردن اثر موسیقایی قرار داد؟! است

با بررسی نتایج حاصل از پرسش‌های ۱۴ و ۱۵، درمی‌یابیم که از منظر اکثر کارشناسان، نوع پیامی که آفریننده اثر سعی در انتقال آن داشته، به تنهایی نمی‌تواند مبنایی برای فاخر شمردن شدن اثر باشد. یعنی صرف حضور پیامی با ارزش‌های معنوی بالا در اثر، نمی‌تواند لازمه‌ای برای فاخر بودن آن دانسته شود.

نتایج حاصل از پرسش ۹ نشان می‌دهد که کارشناسان موسیقی بر این عقیده‌اند که اثر موسیقایی باید به صورت کاملاً مستقل مورد بررسی قرار گرفته شود و از تاثیر عوامل غیرموسیقایی همچون تصویر چشم‌پوشی کرد.

با بررسی نتایج حاصل از پرسش ۱۰ درمی‌یابیم که عناصر فنی (به صورت کلی) مهم‌ترین نقش را در بررسی میزان فاخر بودن اثری موسیقایی ایفا می‌کنند و با جمع‌بندی این نتیجه با نتایج حاصل از پرسش‌های ۶ و ۸ می‌توان گفت که عناصر فنی در نظر کارشناسان، تنها در یک یا دو مورد خلاصه نمی‌شود و گردهمایی درست و به جای تمامی این موارد می‌تواند موجب فاخر شمردن شدن اثری موسیقایی شود.

بخش سوم: درباره تاثیر بیان‌گرایی و بازنمایی در تعیین میزان فاخر بودن اثر موسیقایی

در مورد پرسش ۱۱ و علی‌رغم ابراز مخالفت اکثر افراد حاضر در جامعه آماری با تاثیر عنوان اثر موسیقایی بر فاخر شمردن آن، می‌توان گفت که در واقعیت، عنوان اثر موسیقایی (لااقل توسط مخاطبان عادی هنر موسیقی) می‌تواند بر

جدول ۳. توزیع نظرات جامعه آماری در خصوص بخش تاثیر بیان‌گرایی و بازنمایی در تعیین میزان فاخر بودن اثر موسیقایی

شماره سوال	پرسش	کاملاً موافق	موافق	نسبتاً موافق	نه موافق نه مخالف	نسبتاً مخالف	مخالف	کاملاً مخالف
۱۱	نقش عنوان اثر موسیقایی بر میزان فاخر بودن	۳/۳	۶/۷	۳/۳	۱۰	۱۳/۳	۴۶/۷	۱۶/۷
۱۲	امکان برداشت‌های متفاوت از اثر موسیقایی محض	۲۳/۳	۵۳/۳	۲۰	۳/۳	۰	۰	۰
۱۳	تاثیر برداشت‌های مخاطبان بر میزان فاخر بودن اثر	۶/۷	۲۳/۳	۱۶/۷	۱۰	۱۶/۷	۲۰	۶/۷
۱۴	فاخر بودن اثری موسیقایی با محوریت مسائل سیاسی و اجتماعی	۶/۷	۳/۳	۳/۳	۲۰	۶/۷	۳۶/۷	۲۳/۳
۱۵	اهمیت پیام آهنگساز در میزان فاخر بودن اثر	۰	۱۶/۷	۶/۷	۱۰	۲۰	۳۳/۳	۱۳/۳

بخش چهارم: درباره نقش عوامل بیرونی در میزان فاخر بودن اثر موسیقایی

در خصوص پرسش ۱۶ و پس از بررسی نتایج کلی و مشاهده میزان موافقان، ابتدا درمی‌یابیم که ماندگاری اثر موسیقایی نقش مهمی در فاخر شمرده شدن آن ایفا می‌کند. اما با بررسی جزئیات و مشاهده این موضوع که یک سوم از مجموع آرای موافق مربوط به گزینه نسبتاً موافق است، این فکر در ذهن پدیدار می‌شود که ماندگاری لزوماً شرط کافی برای فاخر شمرده شدن اثر موسیقایی نیست.

با مطالعه نتایج حاصل از پرسش‌های ۱۷ و ۱۸، جنبه‌های دیگری از پرسش ۱۶ روشن می‌شود. با توجه

به اینکه ماندگاری اثر توسط مخاطبان رقم می‌خورد، بحث تفاوت میان مخاطبان عام و خاص، شاید همان نکته‌ای است که می‌تواند میزان تاثیر ماندگاری بر فاخر شمرده شدن اثر موسیقایی را مشخص سازد. به این صورت که کارشناسان موسیقی، زمانی ماندگاری اثر موسیقایی را جزو برتری‌هایش می‌دانند که مخاطبان خاص از آن اثر استقبال کنند. یعنی می‌توان اثری را در ژانر موسیقایی پاپ یافت که علی‌رغم ماندگاری و طبیعتاً استقبال مخاطبان عام، توسط کارشناسان موسیقی و مخاطبان خاص مورد استقبال قرار نگیرد. بر این اساس می‌توان گفت: کارشناسان موسیقی، معیار اصلی فاخر شمردن اثر موسیقایی را نظر متخصصان این عرصه می‌دانند.

جدول ۴. توزیع نظرات جامعه آماری در خصوص بخش نقش عوامل بیرونی در میزان فاخر بودن اثر موسیقایی

شماره سوال	پرسش	کاملاً موافق	موافق	نسبتاً موافق	نه موافق نه مخالف	نسبتاً مخالف	مخالف	کاملاً مخالف
۱۶	اهمیت ماندگاری در میزان فاخر بودن اثر موسیقایی	۳/۳	۲۶/۷	۳۳/۳	۳/۳	۱۰	۱۳/۳	۱۰
۱۷	اهمیت استقبال مخاطبان عام از اثر موسیقایی	۰	۰	۱۳/۳	۲۶/۷	۱۰	۳۳/۳	۱۶/۷
۱۸	اهمیت استقبال موسیقی‌دانان از اثر موسیقایی	۰	۲۰	۳۳/۳	۲۰	۱۳/۳	۶/۷	۶/۷
۱۹	اهمیت تفاوت شخصیتی آفریننده و مجری در میزان فاخر بودن اثر موسیقایی	۰	۱۰	۱۶/۷	۲۳/۳	۱۳/۳	۲۶/۷	۱۰
۲۰	اهمیت پخش اثر موسیقایی در رسانه‌های گوناگون	۰	۶/۷	۰	۲۶/۷	۱۶/۷	۴۳/۳	۶/۷
۲۱	تاثیر فضای سیاسی حاکم بر میزان فاخر بودن اثر موسیقایی	۶/۷	۱۳/۳	۱۰	۲۰	۲۰	۱۳/۳	۶/۷
۲۲	تاثیر مکان جغرافیایی بر میزان فاخر بودن اثر موسیقایی	۰	۶/۷	۲۳/۳	۶/۷	۲۰	۳۰	۱۳/۳
۲۳	فاخر شمرده شدن آثار موسیقایی مناسبتی	۶/۷	۳/۳	۶/۷	۲۳/۳	۱۰	۴۰	۱۰
۲۴	اشاره بیشتر تعاریف موجود از «موسیقی فاخر» به عوامل بیرونی	۶/۷	۱۶/۷	۲۳/۳	۱۳/۳	۶/۷	۳۰	۳/۳

حال روشن شدن این موضوع که برخورد با چنین آثاری در واقعیت هم این‌گونه است یا خیر، نیاز به بررسی جداگانه‌ای دارد. به‌طور مثال: آیا می‌توان آثاری موسیقایی را یافت که علی‌رغم نداشتن اختلافات و برتری ی چشمگیری نسبت به آثار هم‌رده خود، تنها به خاطر داشتن موضوعی مناسبی، شان و منزلت بیشتری یافته‌اند؟

در مورد پرسش ۲۴، با وجود اختلاف اندک میان آرای موافق و مخالف، می‌توان به این جمع‌بندی رسید که در نظر کارشناسان حوزه موسیقی، تعاریف ارائه شده و موجود از «موسیقی فاخر» بیشتر به مسائل فرعی توجه دارند تا مسائل اصلی و ساختاری هنر موسیقی.

بخش پنجم: تعاریف و علل پیدایش اصطلاح «موسیقی فاخر»

در خصوص پرسش ۲۵ و هم‌خوانی تعریف «موسیقی فاخر» با تعریف «هنر ایدئولوژیک» شاهد موافقت اکثریت افراد هستیم. بر این اساس و با فرض این که «هنر ایدئولوژیک»

در مورد پرسش‌های ۱۹ تا ۲۲ و تاثیر تفاوت شخصیت‌های اجرایی و رسانه‌های منتشرکننده اثر موسیقایی، و یا مکان جغرافیایی و وضعیت سیاسی موجود در زمان و محل انتشار آن، علی‌رغم مخالفت اکثریت جامعه آماری باید اذعان کرد که واقعیت امر چیز دیگری است. یعنی ممکن است اثری با اجرای یک نوازنده و یا یک خواننده مورد تایید قرار بگیرد و همان اثر با اجرای اشخاص دیگری (با فرض هم‌سطحی فنی با گروه قبل) مورد تایید نباشد. یا اینکه اجرای اثری در داخل کشور و یا حتی رسانه‌های داخلی مقبول واقع شود و همان اجرا در رسانه‌های خارجی یا موقعیتی جغرافیایی و نظام سیاسی دیگری خارج از مرزهای داخلی، مورد تایید نباشد. در مورد نتایج حاصل از پرسش ۲۳ و مخالفت اکثر کارشناسان با تاثیر مناسبی بودن موسیقی بر فاخر شمرده شدن آن حاکی از این است که آفرینش یک اثر براساس سفارشی بیرونی و یا با هدف توجه به یک موضوع خاص در بیرون، لزوماً نمی‌تواند موجب فاخر شمرده شدن آن شود.

جدول ۵. توزیع نظرات جامعه آماری در خصوص بخش نقش عوامل بیرونی در میزان فاخر بودن اثر موسیقایی

شماره سوال	پرسش	کاملاً موافق	موافق	نسبتاً موافق	نه موافق نه مخالف	مخالف	کاملاً مخالف
۲۵	هم‌خوانی تعریف «موسیقی فاخر» با «هنر ایدئولوژیک»	۳/۳	۳۰	۱۶/۷	۲۰	۱۳/۳	۳/۳
۲۶	قرابت تعریف «موسیقی فاخر» با دیگر تعاریف موجود در فرهنگ‌های دیگر	۳/۳	۲۳/۳	۳۳/۳	۱۳/۳	۱۳/۳	۶/۷
۲۷	شکل ری اصطلاح «موسیقی فاخر» تحت تاثیر نگرش به موسیقی پس از انقلاب اسلامی	۱۶/۷	۳۰	۲۰	۱۰	۶/۷	۱۳/۳
۲۸	ارائه اصطلاح «موسیقی فاخر» توسط مدیران هنری	۱۰	۳۰	۳۳/۳	۱۶/۷	۳/۳	۰
۲۹	«موسیقی فاخر» همان موسیقی مطلوب حکومتی است	۱۰	۱۳/۳	۲۳/۳	۲۶/۷	۶/۷	۳/۳
۳۰	اهمیت تاثیر و کارکرد بیرونی اثر موسیقایی بر مخاطبان به عنوان مهم‌ترین نکته در فاخر شمردن اثر	۳/۳	۳/۳	۱۶/۷	۳۳/۳	۱۰	۱۳/۳

ویژگی‌های «موسیقی فاخر» کنون به روشنی بیان شده است؛ ابتدا باید به دو جنبه فنی و ساختاری (مسائلی همچون: فرم، ژانر، ارکستراسیون، ملودی، هارمونی، کنترپوان، کلام و شعر، تلفیق شعر و موسیقی و...) و غیر ساختاری (همچون شیوه اجرا، زمان و مکان اجرا، استقبال مخاطبان و...) اشاره کرد. با توجه به نظرات گردآور شده از پرسشنامه می‌توان دریافت که اکثریت افراد بر این موضوع باور دارند که فاخر شمرده شدن اثری موسیقایی به چندین عامل بستگی دارد و در این میان سهم بعضی از عوامل بیشتر از بقیه است. به هر حال می‌توان آثاری را یافت که علی‌رغم داشتن کیفیت فنی بالا، آن چنان که باید مورد استقبال قرار نگرفته‌اند و یا حداقل در همان دوره زمانی که آفرینش اثر در آن صورت گرفته است مورد پذیرش واقع نشده‌اند. از سوی دیگر، می‌توان به آثاری اشاره کرد که از منظر فنی و ساختاری از کیفیت بالایی برخوردار نبوده، اما استقبال مخاطبان از آن اثر، تمامی متخصصان و حتی جامعه‌شناسان را شگفت‌زده ساخته است. رسیدن به پاسخ این پرسش، که چه عامل و یا عوامل دیگری در پس پرده نهانند، کاری به نهایت دشوار است. به هر روی یا باید این موضوع را منتفی دانسته و با خود بگوییم که «موسیقی فاخر» بی‌معناست و اصطلاحی است استعاری و غیرعلمی؛ و یا این که به جست‌وجوی عامل و یا عوامل آن پردازیم که آیا آن عنصر پنهان چیزی همانند مبحث وحدت و تنوع در بحث آفرینش اثر است؟ برای آن تعریف‌ها ارائه می‌دهیم، اما هر زمان که سخن از چگونه دست یافتن به آن می‌رسد، در پاسخ به این پرسش ناکام می‌مانیم. و یا اینکه آیا در تمام این مدت، از چیزی سخن می‌گفتیم که زمان سرنوشت آن را در دست گرفته و در هر دوره‌ای متناسب با احوالات جامعه، به گونه‌ای دیگر آن را نمایان می‌سازد؟

به منظور روشن شدن تفاوت‌های موجود در برداشت‌های انجام شده از اصطلاح «موسیقی فاخر» و میزان نزدیکی برداشت ما به اهداف پدیدآورندگان این اصطلاح و اثبات این فرضیه که معانی برداشتی از اصطلاح «موسیقی فاخر»

همان «هنر سیاسی» است و بدین معنا که در آن تبلیغات (پروپاگاندا) سیاسی در قالب هنر عرضه می‌شود، اکثریت افراد حاضر در این جامعه آماری بر این عقیده‌اند که «موسیقی فاخر» با «هنر ایدئولوژیک» هم‌خوانی دارد.

در مورد پرسش ۲۶، اکثریت کارشناسان با قرابت تعریف «موسیقی فاخر» با تعاریفی همچون هنر والا و پست، هنر سبک و جدی و... موافقت. این در حالی است که بر اساس نتایج به دست آمده از پرسش ۷ در بخش دوم پرسشنامه، تمامی ژانرها می‌توانند جزو آثار فاخر به حساب بیایند. اما مگر نه اینکه ژانر پاپ جزو ژانرهای موسیقی جدی محسوب نمی‌شود؟ پس چگونه می‌توان تفاوتی میان میزان فاخر بودن ژانرهای گوناگون قائل نشد و از طرفی دیگر به «موسیقی فاخر» همچون «موسیقی جدی» نگریست.

بر طبق نتایج حاصل از سه پرسش ۲۷، ۲۸ و ۲۹، کارشناسان موسیقی رواج و کاربرد اصطلاح «موسیقی فاخر» را تحت تاثیر نگرش کل گرفته نسبت به موسیقی، پس از انقلاب اسلامی و چاره‌اندیشی مدیران هنری نهادهای دولتی جمهوری اسلامی ایران، به منظور کسب مجوزهای لازم در تولیدات هنری می‌دانند و کارشناسان بر این عقیده‌اند که «موسیقی فاخر» اصطلاحی است که به منظور معرفی و نمایاندن موسیقی مطلوب حکومتی به کار می‌رود. در خصوص پرسش ۳۰ و مخالفت اکثریت افراد با تاثیر بیرونی اثر موسیقایی بر مخاطبان و جامعه به عنوان مهم‌ترین نکته در فاخر شمردن اثر، دوباره می‌توان به اهمیت عناصر فنی و زیبایی‌شناسی در نظر کارشناسان موسیقی پی برد.

بررسی و تحلیل یافته‌ها با رویکردی به نظریه‌های جامعه‌شناختی

به منظور روشن شدن ابعاد اصطلاح «موسیقی فاخر» و معرفی متر و معیاری برای سنجش آن، و در نهایت تکمیل تعریف و اثبات این فرضیه که اصطلاح «موسیقی فاخر» ابهام معنایی و مصداقی دارد و پاسخ به این سوال که آیا

فاخر» ویژگی‌های موسیقی مطلوب دولتی را ترسیم می‌کند؛ درمی‌یابیم که پس از انقلاب اسلامی، واژگانی همچون هنر مبتذل و هنر متعهد، در مقابل هم قرار گرفتند و در این دوران، اصطلاح هنر مبتذل، معانی گسترده‌ای را دربرداشته است. چنان‌که از هنرهای پیش از انقلاب تا هنر مدرن غربی را شامل گردیده و این موضوع تا جایی پیش رفته است که حتی شخص سخن‌گو نیز اهمیت پیدا می‌کرد. با شروع جنگ تحمیلی و به سبب ظهور مشکلات و دشواری‌های گوناگون، طبیعتاً از میزان نگاه‌ها و مخالفت‌ها به موضوع هنر مبتذل کاسته شد و جامعه هنری ایران در بحبوحه جنگ و درگیری و مقاومت تاریخی خود، به منظور حفظ اتحاد و همبستگی و تقویت روحیه ایستادگی در مقابل دشمنان، یک‌دل و یک‌زبان دست به کار شدند. پس از پایان هشت سال دفاع مقدس و شروع به بازسازی دوباره تاسیسات و اماکن زیربنایی، مساله فرهنگ و هنر قدری به فراموشی سپرده شد و شرایط به همین ترتیب ادامه داشت، تا اینکه رفته‌رفته از دهه ۷۰، تحولی در این زمینه رخ داد. در این میان، پس از پایان جنگ و برقراری ثبات نسبی در اوضاع اجتماعی و سیاسی کشور، مدیران هنری، با سیل تقاضای اقشار گوناگون جامعه در زمینه هنر مواجه شدند. جامعه‌ای که درد و رنج دوران جنگ را به هر ترتیبی پشت سر نهاده بود و دایره نیازها و خواسته‌های آنان، اکنون گسترده‌تر شده بود. حال، مدیران هنری از یک‌سو با سیل تقاضای اقشار گوناگون مواجه شدند و از سوی دیگر با خیل عظیم آثار هنری تولید شده در غرب. مدیران هنری به هر روی، به منظور چاره‌یابی و به سبب تامین نیازهای هنری و به ویژه موسیقایی اقشار گوناگون جامعه در داخل کشور، و هراس از نفوذ فرهنگ و هنر بیگانه و تاثیرپذیری از آن، به اقداماتی دست زدند.

نتیجه‌گیری

گستره مفهومی و مصداقی اصطلاح «موسیقی فاخر» در موسیقی معاصر ایران، آن‌چنان وسیع است که از عناصر

در نظر گروه‌های مختلف، متفاوت است؛ اشاره به نظرات گوناگون و پرسش‌های شماره ۸، ۱۱، ۱۴، ۱۵، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳ و ۳۰ مندرج در پرسشنامه و بررسی و مقایسه نظرات ارائه شده توسط جامعه آماری با وضع موجود در جامعه، کافی است تا به این اختلاف برداشت پی برده شود. به منظور روشن شدن کاربرد و خاستگاه اصطلاح «موسیقی فاخر» ابتدا بایست گروه‌های گوناگونی را که در این مسیر به ایفای نقش مشغول‌اند، بازشناخت. در مورد اصطلاح «موسیقی فاخر» و به طور کلی هنر، می‌توان جامعه را به سه گروه مختلف تقسیم کرد. گروه اول: توده مردم، گروه دوم: هنرمندان، گروه سوم: حکومت و مدیران هنری. در خصوص رابطه میان اصطلاح «موسیقی فاخر» و توده مردم، از یک‌سو باید اذعان کرد که این اصطلاح در میان توده مردم کاربرد کمتری داشته است و از دیگر سو هم نمی‌توان از تاثیر غیرمستقیم این اصطلاح بر میزان و نحوه رشد شعور و ذائقه موسیقایی توده مردم چشم‌پوشی کرد. بدین ترتیب که فاخر نامیدن اثری موسیقایی، دو نتیجه در بر خواهد داشت. یکی اینکه عامه مردم، با شنیدن این اصطلاح در کنار اثری موسیقایی، به راحتی و حتی بدون گوش سپردن به آن اثر، در مورد آن قضاوت کنند و مورد دیگر اینکه معیار اثر هنری بارز در ذهن عامه مردم به گونه‌ای نادرست شکل بگیرد. در رابطه با موضوع هنرمندان و اصطلاح «موسیقی فاخر» می‌توان این‌گونه بیان کرد که این گروه، قبل از پیدایش اصطلاح «موسیقی فاخر»، به کسب مجوزهای لازم پرداخته و کار خود را پیش می‌بردند. درکل می‌توان گفت که اصطلاح «موسیقی فاخر» در این مدت همچون برچسبی که نشان دهنده ارزش هنری آثار بوده، ایفای نقش می‌کرده است و دارا بودن این عنوان می‌توانسته به منزله بارز بودن تمامی آثار به تصنیف درآمده و حتی نانوشته آن هنرمند باشد.

در خصوص رابطه اصطلاح «موسیقی فاخر» با حکومت و مدیران هنری و پاسخ به این سوال که آیا «موسیقی

ساختاری و فنی گرفته تا مسائلی همچون شخصیت آفریننده، نام اثر، زمان و مکان آفرینش و اجرای اثر را شامل می‌شود.

این پژوهش نشان می‌دهد برداشت ای گوناگونی از اصطلاح «موسیقی فاخر» وجود دارد که با هدف پدیدآوردنگان این اصطلاح، همسو نیست.

خاستگاه اصطلاح «موسیقی فاخر» را باید نتیجه چاره‌اندیشی مدیران هنری دانست، که به منظور رفع خواسته‌های هنری و موسیقایی اقشار گوناگون مردم و جلب رضایت حکومت انجام شده است.

کاربرد اصطلاح «موسیقی فاخر» در ادبیات هنری جامعه امروز ایران، شامل سه جنبه می‌شود. یکی در نزد هنرمندان، که توجیهی برای کسب مجوزهای لازم و یا دریافت تسهیلات بوده است. دیگری در نزد مدیران هنری، که به منظور جداسازی هنر بعد از انقلاب اسلامی، از هنر دوره قبل (هنر مبتذل) و جلب رضایت مردم و حکومت کاربرد داشته و مورد دیگر اینکه به این اصطلاح، به چشم ابزاری برای بیان ایدئولوژی نگریسته شده است.

این پژوهش نشان می‌دهد «موسیقی فاخر» می‌تواند اثری هنری باشد که با برخورداری از جنبه‌های زیبایی‌شناختی، دارای عیار فنی بالایی بوده و توسط اقشار گوناگون جامعه پذیرفته شود.

پی‌نوشت

۱. اعداد موجود در جدول ۱ نشان دهنده درصد آرا است.

منابع

خمینی، روح‌الله (۱۳۷۰). *صحیفه امام (ره)*. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی
راودراد، اعظم (۱۳۹۴). *نظریه‌های جامعه‌شناسی هنر و ادبیات*. تهران: دانشگاه تهران.
زیباکلام مفرد، فاطمه - حسینی، افضل‌السادات و آسوده، علی (۱۳۹۳). تحلیل و بررسی موسیقی از منظر تئودور آدورنو و

دلالت‌های آن در تعلیم و تربیت. *فصلنامه پژوهش در فلسفه*

تعلیم و تربیت، سال اول (۲)، ۷-۳۰.

محسنی، منوچهر (۱۳۸۶). *بررسی در جامعه ناسی فرهنگی*

ایران. تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.

معین، محمد (۱۳۷۱). *فرهنگ فارسی*. چاپ هشتم. جلد دوم.

تهران: امیرکبیر.

ولف، جنت (۱۳۸۶). *تولید اجتماعی هنر*. توکلی، نیره. تهران:

نشر مرکز

ولف، جنت (۱۳۹۵). *هنر و ایدئولوژی*. ترجمه علی رامین

<http://rasekhoon.net/article/show/1157249>.

بازیابی شده در تاریخ ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۷.

باشگاه خبرنگاران جوان (۲۷ تیر، ۱۳۹۵). *امام خمینی (ره) در*

مورد موسیقی چه می‌گفتند؟

<https://www.yjc.ir/fa/news/5695734>.

بازیابی شده در تاریخ ۱۰ مرداد ۱۳۹۶.

ویکی‌فقه (بی تا). *موضوع شناسی غنا*

<http://wikifqh.ir>.

بازیابی شده در تاریخ ۱۴ تیر ۱۳۹۶.

فاضلی، نعمت‌الله (بی تا). *چرا به فهم جامعه‌شناختی از هنر نیاز*

داریم؟

<http://www.farhangshenasi.ir/persian/node/647>

بازیابی شده در تاریخ ۱۴ مرداد ۱۳۹۶.

منبتی، حمیدرضا (آذر، ۱۳۹۰). *برای موسیقی فاخر متر و*

عیاری وجود ندارد. تجربه ۶

<http://www.tajrobehmag.com/article/959>

بازیابی شده در تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۹۶.

خبرگزاری مهر (۲۲ بهمن، ۱۳۸۴). *هر نوع سیقی می‌تواند*

برای آفریننده‌اش فاخر باشد.

<http://mehrnews.com/news/288229>

بازیابی شده در تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۹۶.

خبرگزاری مهر (۱۰ بهمن، ۱۳۸۴). *موسیقی به خودی خود*

فاخر است

<http://www.mehrnews.com/news/284032>

بازیابی شده در تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۹۶.

خبرگزاری مهر (۱۱ بهمن، ۱۳۸۴). *موسیقی فاخر از روزمرگی*

به دور است.

<http://www.mehrnews.com/news/284980>

بازیابی شده در تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۹۶.

خبرگزاری مهر (۱۱ بهمن، ۱۳۸۴). *موسیقی فاخر از سبکی*

- شلوغی و ابتذال به دور است.
<http://www.mehrnews.com/news/284972>
 بازیابی شده در تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۹۶.
- خبرگزاری مهر (۱۱ بهمن، ۱۳۸۴) موسیقی فاخر، از حقیقت تا مجاز.
<http://www.mehrnews.com/news/284946>
 بازیابی شده در تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۹۶.
- خبرگزاری مهر (۱۲ بهمن، ۱۳۸۴). موسیقی باوقار و سنگین موسیقی فاخر است.
<http://www.mehrnews.com/news/285061>
 بازیابی شده در تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۹۶.
- خبرگزاری مهر (۱۴ بهمن، ۱۳۸۴). مردم عادی و مسئولان نمی توانند فاخر بودن یا نبودن موسیقی را تشخیص دهند.
<http://www.mehrnews.com/news/285948>
 بازیابی شده در تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۹۶.
- خبرگزاری مهر (۱۵ بهمن، ۱۳۸۴) موسیقی فاخر بر خلاف موسیقی پاپ برای تفریح و سرگرمی نیست.
<http://www.mehrnews.com/news/285611>
 بازیابی شده در تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۹۶.
- خبرگزاری مهر (۱۵ بهمن، ۱۳۸۴). تعریف و تشخیص موسیقی فاخر با شورای متخصصان موسیقی است.
<http://www.mehrnews.com/news/286764>
 بازیابی شده در تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۹۶.
- خبرگزاری مهر (۱۵ بهمن، ۱۳۸۴) موسیقی فاخر محدود به یک نوع موسیقی نیست.
<http://www.mehrnews.com/news/286705>
 بازیابی شده در تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۹۶.
- خبرگزاری مهر (۱۶ بهمن، ۱۳۸۴). موسیقی فاخر زیر بنای فکری و علمی دارد.
<http://www.mehrnews.com/news/287116>
 بازیابی شده در تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۹۶.
- خبرگزاری مهر (۱۷ بهمن، ۱۳۸۴). تولید موسیقی فاخر از هنرمند سالم بر می آید.
<http://www.mehrnews.com/news/287679>
 بازیابی شده در تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۹۶.
- خبرگزاری مهر (۲۲ بهمن، ۱۳۸۴) موسیقی فاخر دارای بنیادی عمیق و صحیح است.
<http://www.mehrnews.com/news/288290>
 بازیابی شده در تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۹۶.

خبرگزاری مهر (۲۳ بهمن، ۱۳۸۴). هنری که مردم با آن ارتباط برقرار نکنند فاخر نیست.
<http://www.mehrnews.com/news/287867>
 بازیابی شده در تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۹۶.

خبرگزاری مهر (۲۵ بهمن، ۱۳۸۴). مسائل مقدم بر فاخر بودن یا نبودن موسیقی هنوز حل نشده است.
<http://www.mehrnews.com/news/289517>
 بازیابی شده در تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۹۶.

خبرگزاری مهر (۲۸ بهمن، ۱۳۸۴) موسیقی فاخر چیست؟
<http://www.mehrnews.com/news/291093>
 بازیابی شده در تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۹۶.

Ritzer, George. (2009). The Blackwell Encyclopedia of Sociology. New jersey: Wiley Blackwell.